

Vergaderjaar 1992-1993

22 408

Wijziging van de artikelen 5 en 9 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en in verband daarmee van enige andere artikelen van dit Wetboek

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

1. De interesse van vele fracties voor dit wetsvoorstel heeft ons verheugd. Gaarne beantwoorden wij het voorlopig verslag als volgt

Algemeen

2. Waarom dit wetsvoorstel?

In antwoord op vragen van de leden van de fracties van de SGP en de GPV zij opgemerkt dat voor de hervatting van de werkzaamheden aan de herziening van het naamrecht onder verantwoordelijkheid van de toenmalige bewindslieden van Justitie onmiskenbaar doorslaggevend is geweest de uitspraak van de Hoge Raad van 23 september 1988, NJ 1989, 740. Naar ons oordeel kon deze uitspraak niet anders dan tot wetgevende activiteit nopen. De Hoge Raad had immers duidelijk aangegeven dat artikel 26 van het Internationaal Verdrag tot bescherming van de burgerrechten en politieke rechten een recht van de ouders op een door hen te kiezen achternaam van het kind waarborgt. Door de leden van de fracties van het CDA, de PvdA, D66 en Groen Links werd deze uitspraak van de Hoge Raad nog eens gememoreerd. Om de bestaande wetgeving in overeenstemming te brengen met de eisen van dit Verdrag, zoals uitgelegd door ons hoogste rechtscollege, is wetgeving nodig.

De beslissing van de Hoge Raad is gegeven naar aanleiding van een concreet geval, waarin het in ieder geval niet ging om personen van adel. Bij de voorbereiding van het wetsvoorstel kwam de verhouding tot de adel vanzelfsprekend naar voren. Dat dit ertoe heeft geleid om voor de adel een uitzondering te maken doet op geen enkele wijze afbreuk aan de strekking van de beslissing van de Hoge Raad. Deze had immers over een ander geval te beslissen. Ter zake van de verhouding tussen de uitzondering voor de adel en het Verdrag van New York inzake de uitbanning van alle discriminatie van vrouwen komen wij hieronder bij de behandeling van deze uitzondering nog te spreken.

Het is dus zeker niet zo dat het beschikbare onderzoeksmateriaal op zichzelf ons aanleiding heeft gegeven het wetsvoorstel in te dienen. Het gebruikte onderzoeksmateriaal is in het bijzonder van belang geweest in verband met de vraag welke keuze voor de naam van de kinderen de

wetgever moet maken als de ouders dat zelf niet doen, namelijk de keuze die het beste zou aansluiten bij de mening van velen in Nederland.

3. Indiening drie jaar na het tijdstip van de uitspraak van de Hoge Raad

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de fractie van de PvdA, wijzen wij erop dat ten tijde van de val van het Kabinet Lubbers II er voorstellen gereed lagen – nog niet voorzien van een memorie van toelichting – ter bespreking met de toenmalige bewindslieden. Eerst na de vorming van het nieuwe kabinet is een en ander voortgezet en in de loop van 1990 afgerond. Het wetsvoorstel is op 3 januari 1991 naar de ministerraad en vervolgens naar de Raad van State gezonden. In antwoord op een opmerking van de leden van de fractie van D66 over de prioriteitsstelling ten aanzien van dit onderwerp menen wij een juiste mate van prioriteit aan dit onderwerp te hebben toegekend.

Terecht merken de leden van de fractie van D66 op dat het naamrecht een onderwerp is dat tot ieders verbeelding spreekt, ieders leven begint ermee. In de naam komt zeker ook iemands identiteit tot uitdrukking. De gedachten over een wenselijk naamrecht lopen evenwel zeer uiteen. Gelet op de aard van het onderwerp kan dan terughoudendheid van de zijde van de wetgever aangewezen zijn. In dit geval is dat een bewuste keuze geweest, waarbij de mogelijkheid van een rechterlijke uitspraak als door de Hoge Raad gegeven wel degelijk aandacht heeft gehad. Anders dan de leden van de fractie van D66 zouden wij van «inertie van de wetgever» niet willen spreken.

4. Samenhang met andere onderwerpen

Hiernaar vroegen in het bijzonder de leden van de fractie van D66. Zij gingen in op de mogelijke samenhang met het afstammingsrecht (inclusief de adoptie), het wetsvoorstel inzake het ouderlijk gezag en de omgang, en het rapport van de Commissie Kortmann inzake leefvormen.

Er ligt – dat blijkt ook uit de formulering van bij voorbeeld artikel 5, eerste tot en met vierde lid – een duidelijke band met het afstammingsrecht. Er wordt immers aangeknoopt bij het bestaan van een familierechtelijke betrekking. Door het afstammingsrecht wordt bepaald wanneer die bestaat. In dit opzicht is het naamrecht volgend. Is het volgens het afstammingsrecht zo dat er een familierechtelijke betrekking met beide ouders bestaat, dan heeft het kind een van hun beider geslachtsnamen en zijn deze ouders degenen die de geslachtsnaam van het kind kiezen. Heeft het kind alleen een moeder naar afstammingsrechtelijke regels dan heeft het kind haar geslachtsnaam. In het geval van een erkenning doet zich een samenval van afstamming en naamgeving voor; in het wetsvoorstel dient dan ook de akte van erkenning zowel voor de bepaling van de afstammingsrechtelijke gevolgen als voor de naamskeuze. Op de positie van de moeder hierbij die haar toestemming tot de erkenning kan weigeren, bij voorbeeld in verband met een door haar niet gewenste naamskeuze wordt hieronder ingegaan. Ook bij adoptie ontstaan familierechtelijke betrekkingen naast het feit dat ook familierechtelijke betrekkingen worden verbroken. De beslissing omtrent de naamskeuze moet in een dergelijk geval voorafgaande aan het ontstaan van de familierechtelijke betrekkingen zijn gemaakt (dus voordat het adoptievonniss in kracht van gewijsde gaat). Als er evenwel al eerder ten aanzien van een ouder kind in het gezin naamskeuze is gedaan, geldt deze ook voor het adoptiefkind.

Wat betreft het wetsvoorstel inzake het ouderlijk gezag en de omgang moet worden gesteld dat het verband niet groot is. Wel geldt ook hier weer dat er een aansluiting is bij het afstammingsrecht: er wordt immers

als voorwaarde voor de verkrijging van gezamenlijk gezag gesteld dat degenen die dat wensen in familierechtelijke betrekking tot het kind staan. Dat betekent dan ook dat als er gezamenlijk gezag is, er een naam is bepaald door naamskeuze, dan wel loting. Ten slotte het verband met het advies leefvormen van de Commissie voor de toetsing van wetgevingsprojecten, de Commissie Kortmann. Hiernaar vroegen ook de leden van de PvdA-fractie. Deze Commissie heeft onder andere aandacht besteed aan de mogelijkheid te komen tot een registratie voor hen die publiekelijk erkenning wensen van hun duurzame lotsverbondenheid. Naar de voorstellen van de Commissie zou een dergelijke registratie zowel voor twee personen die wel kunnen, maar niet willen huwen moeten openstaan, als voor hen die niet kunnen huwen vanwege het bestaan van huwelijksbeletselen als bedoeld in artikel 41 Boek 1 B.W. of omdat zij van gelijke kunne zijn. De tweede («lichte») registratie die de Commissie voorstelt, heeft voornamelijk een publiekrechtelijk karakter. Daaraan is slechts één privaatrechtelijk gevolg verbonden, namelijk een onderhoudsplicht tijdens het bestaan van de relatie en gedurende korte tijd na afloop van de registratie. Die tweede registratie is bedoeld voor de overheidsadministratie en wordt niet in de burgerlijke stand, doch alleen in de toekomstige gemeentelijke basisadministratie opgenomen. Het is de registratie bij de burgerlijke stand die ook in de verhouding tot het naamrecht relevant kan zijn. Dat heeft de Commissie Kortmann ook onderkend. Ten aanzien van de familierechtelijke gevolgen te verbinden aan de registratie bij de burgerlijke stand heeft de Commissie als uitgangspunt genomen dat de gevolgen van het huwelijk ook voor deze registratie zouden gelden, evenwel met één uitzondering. De gevolgen voor de kinderen gelden naar de mening van de Commissie niet in die gevallen dat er huwelijksbeletselen zouden zijn of de personen niet kunnen huwen omdat zij van gelijk geslacht zijn.

In het kabinetsstandpunt over het advies leefvormen van de Commissie Kortmann (Tweede Kamer, vergaderjaar 1992–1993, 22 700, nr. 3) wordt voorgesteld een registratie bij de burgerlijke stand in te voeren voor hen die niet kunnen huwen. Deze registratie zal grotendeels de gevolgen van het huwelijk hebben. Artikel 9 zal dan ook in het kader van deze registratie van toepassing zijn. Het medegezag dat in het kabinetsstandpunt leefvormen met betrekking tot kinderen wordt voorgesteld, brengt geen gevolgen voor de naam met zich mee.

Een gelijktijdige inwerkingtreding van alle wijzigingen in het familierecht die bij de Staten-Generaal aanhangig zijn dan wel in voorbereiding zijn, waarnaar de leden van de fractie van D66 vroegen, lijkt ons niet voor de hand liggen. Het is ook niet nodig om bij voorbeeld de inwerkingtreding van de wijziging in het naamrecht te laten wachten op die met betrekking tot bij voorbeeld het medegezag.

5. Internationale aspecten

Door het voorlopig verslag heen zijn vragen gesteld over het naamrecht in andere landen. De leden van de fracties van het CDA en van de PvdA stelden de positie van Nederlanders die in het buitenland verblijven aan de orde. Een regeling van het conflictenrecht, waarover het hier gaat, zal in de Wet conflictenrecht namen worden opgenomen. Een wijziging zal hiertoe worden voorbereid.

Naar aanleiding van de vraag van leden van de fractie van het CDA of een eenvormig naamrecht in Europa wordt overwogen, merken wij op dat dit niet het geval is. Van Nederlandse zijde is in 1982 getracht het naamrecht op de agenda van de werkzaamheden van de Raad van Europa te plaatsen. Daartoe is door de toenmalige Minister van Justitie een rapport over het naamrecht gepresenteerd op de ministersconferentie van de Ministers van Justitie van de Raad van Europa. Uiteindelijk

bleek er weinig belangstelling te bestaan om te streven naar een eenvormig naamrecht in Europa.

De leden van de fractie van de PvdA wensten een reactie op de regeling in Zweden, inhoudende dat bij vroeggeboorten de ouders toch nog de mogelijkheid hebben tot het bepalen van de keuze van de naam van hun kind tot 6 maanden na de geboorte van het kind. Opgemerkt zij dat in Zweden sinds 1 januari 1983 een nieuwe «Wet op de Namen» geldt. Deze regeling houdt onder andere in dat ouders kunnen bepalen dat de geslachtsnaam van één van hen zal worden gevoerd als gezinsnaam. In dat geval verkrijgt hun kind van rechtswege de gekozen gezinsnaam. Verkiezen de ouders echter om beiden de eigen geslachtsnaam te blijven voeren, dan dienen zij te bepalen welke van de twee geslachtsnamen zal worden gevoerd door het kind. Indien zij binnen 3 maanden na de geboorte van het kind geen keuze hebben gemaakt, wordt aangenomen dat het kind van rechtswege bij de geboorte de geslachtsnaam van de moeder heeft verkregen. Het kan met andere woorden zo zijn dat een kind gedurende drie maanden geen naam heeft en vervolgens met terugwerkende kracht een naam ontvangt. Hieruit blijkt dat de regeling een algemeen karakter heeft en niet alleen geldt bij vroeggeboorten. Het komt ons niet wenselijk en noodzakelijk voor om bij vroeggeboorten een uitzondering in de wet op te nemen, analoog aan de hierboven geschetste regeling in Zweden. De keuze zal immers bij de huwelijksluiting vastgelegd worden. Nadien hebben de ouders vanaf het moment van bekendheid van de zwangerschap voldoende tijd hun eventuele keuze te herzien. Slechts met betrekking tot Nederlanders die in het buitenland verblijven, menen wij een uitzondering te moeten maken. Deze is gegrond op de feitelijke belemmeringen die kunnen optreden bij het kenbaar maken van de naamskeuze in het buitenland. Bezwaarlijk vinden wij dat een kind bij de geboorte en nog geruime tijd nadien geen geslachtsnaam zou hebben.

De leden van de fracties van de PvdA en de SGP vroegen waarom is gekozen voor een enkelvoudige geslachtsnaam en niet voor een dubbele geslachtsnaam, zoals bijvoorbeeld in Spanje het bestaande systeem is.

In het rapport «Achternamen», onderzoeken met betrekking tot de artikelen 5 en 9 van het Burgerlijk Wetboek, (WODC/Ministerie van Justitie, 's-Gravenhage 1981), is de nodige aandacht besteed aan rechtsstelsels van andere landen, waaronder dat van Spanje. De onderzoekers hebben de mogelijkheid van dubbele namen opgenomen in een enquête over het naamrecht, waarbij de ondervraagden hun voorkeur konden uitspreken voor een bepaald systeem. Uit het onderzoek bleek bij de respondenten een voorkeur te bestaan voor een enkelvoudige gezinsnaam (die van de vader of die van de moeder) voor de kinderen. Op het eerste gezicht heeft een stelsel van dubbele namen het voordeel dat uit de namen de afstamming van beide ouders blijkt. Verder doen zich bij de geboorte geen keuzeproblemen voor. Daar echter een eindeloze reeks van namen dient te worden voorkomen, wordt in dergelijke stelsels de keuze tussen de beide namen op een ander moment gemaakt. Dit kan worden geïllustreerd aan de hand van het Spaanse systeem.

In het Spaanse recht heeft men als eerste geslachtsnaam die van de vader en vervolgens als tweede geslachtsnaam die van de moeder. De naam ziet er in Spanje dus als volgt uit: de man voert de geslachtsnaam van zijn vader «A» en van zijn moeder «B». Zijn geslachtsnaam luidt «AB». De vrouw voert de geslachtsnaam van haar vader «C» en van haar moeder «D». Haar geslachtsnaam is «CD». Krijgen «AB» en «CD» een kind, dan wordt slechts de eerste geslachtsnaam van beide ouders aan het kind doorgegeven, waardoor het «AC» komt te heten. Het kind verkrijgt dus alleen de geslachtsnamen van de beide grootvaders,

waardoor de geslachtsnaam van de vrouw – althans de component die wordt gevormd door de naam van de grootmoeder – na één generatie verdwijnt.

Wij menen bij de in Nederland bestaande traditie van de enkelvoudige geslachtsnaam te moeten aansluiten, zeker nu uit onderzoek gebleken is dat bij de bevolking geen verlangen bestaat tot een breuk met deze traditie.

In dit verband vroegen de leden van de fractie van de PvdA wat onze mening is over de beslissing van het Bundes Verfassungsgericht van 5 maart 1991.

Het Duitse recht kent de volgende regeling. Echtgenoten kunnen bij de huwelijksluiting een gemeenschappelijke geslachtsnaam – gezinsnaam – kiezen. Deze kan bestaan uit de naam van de man of uit de naam van de vrouw.

Wordt er geen keuze gemaakt, dan geldt van rechtswege de naam van de man als gezinsnaam. De gezinsnaam geldt tevens voor de uit het huwelijk geboren kinderen, ongeacht het feit of het een gekozen dan wel een van rechtswege tot stand gekomen gezinsnaam betreft. Het Bundes Verfassungsgericht heeft in de voormelde uitspraak bepaald dat de wettelijke regeling inhoudende dat het uitblijven van een naamskeuze door de echtgenoten er toe leidt dat van rechtswege de geslachtsnaam van de man als gezinsnaam zal gelden, inconstitutioneel is. In afwachting van nieuwe wetgeving op dit gebied is door het Bundes Verfassungsgericht een voorlopige regeling getroffen. Deze regeling houdt in dat echtgenoten die na 28-3-1991 zijn gehuwd en geen gezinsnaam hebben gekozen, elk de eigen geslachtsnaam behouden. Dit laatste is in overeenstemming met het huidige Nederlandse recht. Ten aanzien van de kinderen geldt dat echtgenoten als geslachtsnaam kunnen kiezen a) de geslachtsnaam van de vader b) de geslachtsnaam van de moeder c) een combinatie van beide geslachtsnamen in een door de ouders te bepalen volgorde. Indien er geen keuze voor de kinderen wordt gemaakt, dan krijgen zij als geslachtsnaam een combinatie van de geslachtsnamen van beide ouders, waarbij de volgorde door loting door de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt vastgesteld. Het is ons niet bekend hoe een nieuwe definitieve regeling van het Duitse naamrecht eruit zal zien. De tijdelijke regeling van dubbele namen die door het Bundesverfassungsgericht niet verder is uitgewerkt, zal niet in lengte van jaren kunnen werken. Dat zou immers kunnen betekenen dat in een volgende generatie het kind vier geslachtsnamen zou kunnen hebben. Een en ander wordt alleen al administratief onwerkbaar.

Hoofdpijnen van het wetsvoorstel

6. Heroverweging

De indringende vragen van velen in verband met de verkrijging van de naam van de vader bij het ontbreken van naamskeuze en in verband met de rol van de rechter, hebben ons genoopt het wetsvoorstel op een aantal punten opnieuw te overwegen. In navolging van het voorstel van de leden van de fractie van het CDA – ook de leden van de fractie van de VVD deden een suggestie in die richting – wordt voorgesteld aanstaande echtelieden tot naamskeuze te verplichten ter gelegenheid van de huwelijksluiting. Kunnen man en vrouw niet tot overeenstemming komen omtrent de naamskeuze dan zal door loting, uit te voeren door de ambtenaar van de burgerlijke stand, de naam worden bepaald. Over de wijze waarop deze loting door de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt uitgevoerd, zullen wij overleggen met de Vereniging van deze ambtenaren (NEVABS). De rechterlijke tussenkomst bij verschil van mening omtrent de naamskeuze kan dan vervallen, terwijl ook problemen

in verband met vroeggeboorten achterwege blijven. Betreft het buiten huwelijk geboren kinderen, dan vindt verplichte naamskeuze plaats ter gelegenheid van de erkenning. Op dat moment komt immers de familie-rechtelijke band met beide ouders tot stand. Ook in dit geval beslist het lot indien naamskeuze achterwege blijft of de betrokken ouders geen overeenstemming kunnen bereiken. Nu de naamskeuze ter gelegenheid van de huwelijksluiting geschiedt, waarbij de aanstaande echtgenoten in het algemeen in persoon aanwezig zijn, zal ook de naamskeuze door de aanstaande echtgenoten in persoon worden gedaan. In geval van een «huwelijk met de handschoen» kan ter gelegenheid van de authentieke volmacht tot vertegenwoordiging bij het huwelijk eveneens de volmacht tot een bepaalde naamskeuze worden gegeven.

Het doen van de naamskeuze bij de notariële akte met betrekking tot het huwelijksgoederenregime lijkt ons niet gewenst. Deze akte behoeft immers niet aan de ambtenaar van de burgerlijke stand bekend te worden gemaakt dan wel bekend te zijn. Daarenboven betreft de regeling van de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk en die van de naamskeuze twee zeer uiteenlopende onderwerpen. Het ligt niet voor de hand deze in één notariële akte onder te brengen.

Het verheugt ons dat de leden van de PvdA-fractie en ook die van D66 met de uitgangspunten van het wetsvoorstel inzake gelijke behandeling en de vrijheid van naamskeuze voor ouders konden instemmen. Op het uitgangspunt van de eenheid van naam in het gezin, welke deze leden minder passend achten in de huidige maatschappelijke realiteit en welke zij niet vinden stroken met het gelijkheidsbeginsel, komen wij hieronder onder punt 10 te spreken.

Deze leden waren evenwel van mening dat het uitgangspunt van de gelijke behandeling van man en vrouw niet voldoende tot zijn recht komt in het wetsvoorstel en vroegen of dit geen strijd oplevert met de gelijkheidsbepalingen in de Grondwet, het BuPo-Verdrag en de Rijkswet van 3 juli 1991 ter goedkeuring van het Verdrag inzake de uitbanning van alle discriminatie van vrouwen. De thans voorgestane «neutrale» oplossing om bij het ontbreken van keuze dan wel verschil van mening daaromtrent het lot te doen beslissen, zal naar ons oordeel iedere discussie over de vraag of de gelijke behandeling wel of niet in voldoende mate is gediend, doen verstommen. In dit licht is over de thans gekozen oplossing, evenmin als trouwens over het eerdere voorstel, advies gevraagd.

Verder vroegen de genoemde leden naar het verband tussen het advies van de Commissie Toetsing Wetgeving omtrent «Leefvormen» en het onderhavige wetsvoorstel. Verwezen zij naar hetgeen te dien aanzien hierboven onder punt 4 is geantwoord.

De leden van de PvdA-fractie bepleitten tevens een adequate voorlichting over de wijzigingen in het naamrecht. Evenzo gaven de leden van de VVD-fractie te kennen dat zij voorlichting in ruime mate noodzakelijk achten. Het ligt in ons voornemen om voorafgaande aan en ter gelegenheid van de invoering van de wet voldoende aandacht te besteden aan doeltreffende voorlichting van het publiek, opdat een ieder zich bewust kan zijn van deze nieuwe mogelijkheid.

De leden van de fractie van D66 vroegen waarom eigenlijk ter gelegenheid van het opmaken van de geboorteakte geen naamskeuze meer kan worden gedaan. Zij trokken de vergelijking met het geval van ongehuwde ouders, waarin de naamskeuze ter gelegenheid van de erkenning geschiedt. Ook de leden van de fractie van Groen Links stelden een dergelijke vraag, terwijl die van de SGP een sterke voorkeur uitspraken voor de mogelijkheid van keuze bij de geboorteaangifte.

Wij achten de argumenten die tegen de mogelijkheid van keuze bij de geboorteaangifte zijn aangevoerd in de Memorie van Toelichting nog steeds valabel. Het onderscheid met ongehuwde ouders volgt noodzakelijkerwijze uit het feit dat bij de laatstgenoemden pas bij gelegenheid van

de erkenning de grondslag wordt gecreëerd voor de naamskeuze. Het kan naar ons oordeel niet zo zijn dat vanwege de bijzondere regeling voor het geval van erkenning, waarvoor geen goede andere oplossing denkbaar is, de algemene regel in geval van huwelijk ook zo zou moeten luiden. De naar ons oordeel goede argumenten om af te zien van naamskeuze bij de geboorteaangifte blijven daartegen pleiten. Van een ongewenst onderscheid tussen ongehuwde en gehuwde ouders, zoals de leden van de fractie van Groen Links opmerken, kan daarom niet worden gesproken.

De leden van de fractie van de SGP voorzagen dat de doorzichtigheid en kenbaarheid van familierelaties voor derden door dit wetsvoorstel zouden afnemen. Zij stelden, mede in dit licht, de vraag of het wetsvoorstel zal leiden tot een sterke toename van de betekenis van persoonsnummers.

De overwegingen om in administraties naast namen bij voorbeeld van cliëntnummers gebruik te maken, kunnen onder andere ingegeven zijn door het onvoldoende onderscheidend vermogen dat de geslachtsnaam (eventueel in combinatie met de voornamen) heeft. Veel voorkomende geslachtsnamen, zoals De Vries, kunnen in omvangrijke administraties meer keren voorkomen. Nader onderscheid door middel van bij voorbeeld een cliëntnummer kan dan nodig zijn. Deze nummers zijn vaak ook korter dan de combinatie van geslachtsnaam met voornamen. Door dit wetsvoorstel wijzigt deze problematiek zich niet. Het lijkt ons dan ook niet zo te zijn dat deze regeling het gebruik van nummers zal doen toenemen.

Zoals verzocht volgt een opsomming van registers – niet zijnde registers van de burgerlijke stand – waarin naamswijzigingen kunnen doorwerken. De registers die worden bijgewerkt naar aanleiding van een kennisgeving van naamswijziging door het Ministerie van Justitie zijn: het bevolkingsregister, het Justitieel Documentatieregister, het Centraal Testamentenregister en – voorzover er tevens sprake is van een voogdijregeling – het voogdijregister. Andere instanties die belang kunnen hebben bij kennis van een naamswijziging ten behoeve van hun registers worden door de gemeente indien zij daarvan (gegevens)afnemer zijn op de hoogte gebracht. Tot deze instanties behoren bij voorbeeld: de belastingdienst, de raden voor de kinderbescherming, bepaalde pensioenfondsen en bepaalde bedrijfsverenigingen.

Het wetsvoorstel Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (Eerste Kamer, vergaderjaar 1992–1993, 21 123) voorziet in aansluiting bij het huidige systeem van gegevensverstrekking door de gemeenten met dien verstande dat, wanneer het wetsvoorstel kracht van wet zal hebben, de afnemers – zowel nieuwe als huidige – autorisatie behoeven van het Ministerie van Binnenlandse Zaken voor de verkrijging van de door hen verlangde gegevens. Indien het evenwel een overheidsorgaan betreft, behoort deze krachtens de wet reeds tot de afnemers van de GBA-gegevens. Via de burgerlijke stand werkt een naamswijziging door in deze GBA-gegevens en komt dus ook bij de afnemers terecht.

7. Ontbreken van een beslissing omtrent de geslachtsnaam

De reacties van de leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de VVD, D66 en Groen Links, zijn voor ons aanleiding geweest om de regeling inhoudende dat bij het uitblijven van een naamskeuze het kind van rechtswege de geslachtsnaam van de man verkrijgt, te herzien. De leden van de fracties van de PvdA, de VVD, D66 en Groen Links gaven bij het ontbreken van naamskeuze van de ouders er de voorkeur aan dat het kind de naam van de moeder verkrijgt. In grote lijnen zijn deze fracties van oordeel dat de gelijke behandeling (meer) is gediend, indien bij het ontbreken van keuze het kind de naam van de moeder krijgt. Het

verschil in naam tussen kinderen binnen en buiten huwelijk wordt zo verkleind. Het voorrang geven aan de naam van de moeder sluit aan bij het natuurlijke feit dat kinderen uit vrouwen worden geboren, zo merkten de leden van de Groen Links-fractie op, terwijl kinderen nog steeds grotendeels door moeders worden verzorgd. Ten slotte wordt in het wetsvoorstel, aldus de leden van de PvdA-fractie, de sterkste rechtspositie gelegd bij de in sociaal en psychologisch opzicht «sterkste» partij, te weten de man. Alle argumenten ten spijt, wordt ook door de keuze voor de naam van de moeder aan de gelijke behandeling van man en vrouw niet volledig recht gedaan, zoals de leden van de CDA-fractie en die van de PvdA-fractie ook erkennen. Wij hebben derhalve gemeend, in navolging van het voorstel van de leden van de CDA-fractie, de beslissing omtrent de aan het kind te geven naam, wanneer de ouders het daarover niet eens kunnen worden, te moeten laten bepalen door het lot. Dit geldt zowel voor kinderen die staande huwelijk als voor kinderen die buiten huwelijk worden geboren.

De loting zal op het moment dat er een naamskeuze dient te worden gemaakt en achterwege blijft, worden verricht door de ambtenaar van de burgerlijke stand. De vraag of er voldoende argumenten zijn, om een ongelijke behandeling in het oorspronkelijk gekozen stelsel danwel in een stelsel waarin het kind bij het ontbreken van keuze de naam van de moeder zou krijgen rechtvaardigen, valt hierdoor weg.

Wij menen dat door deze oplossing de vraag van de leden van de fractie van D66 of de meerderheid van de adviserende instanties bij het ontbreken van keuze door de ouders de voorkeur geeft aan het van rechtswege toekennen van de geslachtsnaam van de moeder aan het kind in plaats van de geslachtsnaam van de vader, geen beantwoording meer behoeft.

8. Rechterlijke tussenkomst

Zoals hiervoor werd aangegeven, hebben wij gemeend bij verschil van mening tussen de ouders omtrent de naamskeuze voor hun kind, het lot te moeten laten beslissen. Ongelijke behandeling van de vader of de moeder wordt hierdoor vermeden. In verband hiermee kan de rechterlijke tussenkomst bij een geschil tussen de ouders vervallen.

Op deze wijze menen wij aan de problemen die de leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de VVD, D66, SGP en GPV zijn aangevoerd in verband met de oorspronkelijk in het wetsvoorstel voorziene rol voor de rechter te hebben ondervangen en behoeven de door hen hierover gestelde vragen geen beantwoording.

Naar aanleiding van het door de leden van de fractie van de SGP gestelde omtrent de informatiebehoefte van de burger over het nieuwe naamrecht en de daaruit voortvloeiende vraag of de huidige capaciteit van de burgerlijke stand daarop is berekend, merken wij op dat een goede voorlichting van het publiek – zoals eerder in deze memorie van antwoord werd aangegeven – in onze bedoeling ligt en op zodanige wijze zal geschieden dat deze niet een onevenredige verzwaring betekent van de taak van de ambtenaren van de burgerlijke stand.

9. Herziening van de naamskeuze

Het verheugt ons dat de leden van de CDA- en de PvdA-fractie kunnen instemmen met de mogelijkheid voor meerderjarige kinderen om de gekozen geslachtsnaam te wijzigen. De leden van de PvdA-fractie kwam het redelijk voor dat de naamskeuze eenmaal kan worden gewijzigd. In de gewijzigde voorstellen zal ook de door loting bepaalde naam eenmaal kunnen worden gewijzigd. In antwoord op de vragen van de leden van de fracties van het CDA en de GPV inzake de wenselijkheid van deze

regeling, willen wij erop wijzen dat door de tijdstipgebondenheid van de naamskeuze er een aanzienlijk tijdsverloop kan zijn tussen het moment waarop de naam van het kind wordt bepaald en het moment waarop het kind wordt geboren of anderszins de familierechtelijke betrekkingen van beide ouders met het kind ontstaan. Denkbaar is dat zich in die periode ontwikkelingen – bij voorbeeld in de familie van één van beiden – voordoen, die ertoe leiden dat de voor het kind bepaalde naam anders zou hebben geluid indien men tevoren de nieuwe situatie zou hebben gekend. Daarbij komt dat ten tijde van de huwelijksluiting de naamgeving van een eventueel kind niet als een relevant probleem zou kunnen worden beschouwd en de aanstaande echtgenoten een en ander aan het lot overlaten. Pas wanneer het kind op komst is zal dit punt een rol kunnen gaan spelen en zal men wellicht de door loting bepaalde keuze willen herzien. Een eenmalige mogelijkheid tot herziening lijkt ons dan ook redelijk, mits beide ouders het met elkaar eens zijn over de te kiezen naam. De herziening is eenmalig omdat, zoals wij aangaven in de memorie van toelichting, het niet de bedoeling is dat de ambtenaar van de burgerlijke stand telkenmale wordt geconfronteerd met dezelfde echtgenoten die keer op keer tot herziening van hun eerder gedane keuze wensen over te gaan.

Volgens de leden van de GPV-fractie zou de mogelijkheid tot herziening van de naamskeuze kunnen leiden tot een vorm van vrijblijvendheid, met als consequentie een behoorlijke extra werklast voor het ambtelijk apparaat. Wij kunnen ten aanzien hiervan moeilijk enige voorspelling doen. Wel menen wij te mogen stellen dat het belang dat mensen hechten aan de naam die hun kinderen hebben met zich brengt dat men niet lichtzinnig om zal springen met de keuze van die naam. Evenzo zullen ouders in het algemeen een bijzondere reden hebben om een door hen bepaalde naamskeuze te herzien. Van vrijblijvendheid zouden wij in dit opzicht daarom niet willen spreken.

10. Eenheid van naam in het gezin

De leden van de CDA-fractie onderschreven de toepassing van het beginsel van de eenheid van naam in het gezin. Zij verlangden nog wel te vernemen of er landen zijn met een systeem waarin steeds opnieuw kan worden gekozen.

Uit het reeds eerder genoemde WODC-rapport, blijkt dat alleen in het voormalige Joegoslavië per kind een keuze kon worden gemaakt. Ouders konden per kind de geslachtsnaam bepalen, die kon bestaan uit de geslachtsnaam van één der ouders of aan een derde kon zijn ontleend. Deze leden waren verder geïnteresseerd in gegevens over de administratieve lasten die gepaard gaan met toepassing van het hiervoor beschreven systeem alsmede het dubbele naamstelsel. Wij kunnen over de administratieve belasting bij beide systemen geen uitspraak doen, daar wij hierin onvoldoende inzicht hebben. Daarbij zij ten aanzien van Duitsland opgemerkt dat aldaar de mogelijkheid van een dubbele naam een waarschijnlijk tijdelijk verschijnsel is dat eerst sinds het voorjaar van 1991 geldt en waarmee nog weinig ervaring is opgedaan.

De leden van de fractie van de PvdA zagen niet direct de noodzaak van de eenheid van naam. Zij gaven te kennen dat naar hun mening het uitgangspunt van de eenheid van naam in het gezin niet meer strookt met de maatschappelijke realiteit, nu er sprake is van veel echtscheidingen, veel hertrouwen en samenwonen. De door deze leden genoemde maatschappelijke verschijnselen doen zich weliswaar voor, maar zijn ons inziens niet van zodanige aard dat zij het bestaan van een bestendig leefverband, zoals het gezin, grotendeels zouden hebben verdrongen.

Het lijkt ons dat juist uit de maatschappelijke realiteit – zoals bijvoorbeeld het door deze leden genoemde vele hertrouwen – blijkt, dat

mensen veel waarde hechten aan een bestendige samenlevingsvorm. Het uitgangspunt van de eenheid van naam in het gezin sluit hierbij aan, daar de naam ertoe bijdraagt om aan het duurzame karakter van het leefverband uitdrukking te geven. De eenheid van naam in het gezin wordt in de praktijk dan ook vaak bewerkstelligd doordat de kinderen de naam gaan voeren van hun moeder, de stiefvader of de naam die de andere kinderen in het gezin al hebben.

Naar aanleiding van de opmerking van de leden van de fractie van de PvdA dat door de automatisering eenvoud van administratie niet meer van belang zal zijn, zouden wij erop willen wijzen dat automatisering een hulpmiddel is om gegevens op bepaalde wijze, vaak sneller, te verwerken en zodoende de administratie ervan te vereenvoudigen. Het ligt echter niet in de rede om vanwege het bestaan van dit hulpmiddel het naamstelsel – onnodig – gecompliceerder te doen worden door het loslaten van het beginsel van de eenheid van naam. Daarnaast menen wij dat terdege rekening dient te worden gehouden met het bestaan van andere prioriteiten die gericht zijn op verwerking van meer gegevens.

De leden van de VVD-fractie vroegen zich af waarom een meerderjarige de door zijn ouders voor hem gemaakte naamskeuze mag wijzigen. Zij zien hierin een doorbreking van het eenheidsbeginsel. Opmerking verdient ten eerste dat een meerderjarige wellicht niet meer zal verblijven in het gezin waartoe hij oorspronkelijk behoorde; de eenheid zal reeds feitelijk zijn doorbroken. Passend is daarbij zeggenschap over de door hem of haar in het verdere leven te voeren naam, met de mogelijkheid tot wijziging indien de betrokkene zich niet kan verenigen met de door de ouders gekozen naam. Verder zij vermeld dat de regeling aansluit op de bepaling van de Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989, inhoudende dat een meerderjarige wiens naam tijdens de minderjarigheid is gewijzigd door geslachtsnaamswijziging, deze wederom kan laten wijzigen in de oorspronkelijke naam.

De genoemde leden vroegen verder nog of het bestaande art. 7 boek 1 BW niet reeds voldoende ruimte biedt tot geslachtsnaamswijziging. In antwoord hierop zouden wij willen opmerken dat het beleid met betrekking tot geslachtsnaamswijziging is uiteengezet in de Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989. Op grond daarvan is geslachtsnaamswijziging slechts in bepaalde gevallen toegestaan, waaronder niet valt het geval van herziening van de naamskeuze door de meerderjarige. Zou een meerderjarige onder de huidige richtlijnen de voor hem gedane naamskeuze van zijn ouders willen wijzigen, dan zal hij tevens moeten aantonen dat de door hem gevoerde geslachtsnaam bijvoorbeeld onwelvoeglijk of bespottelijk is of te weinig onderscheidend vermogen heeft.

Het is dan ook juist binnen het kader van artikel 7 dat wij ruimte wensen te creëren voor deze regeling, met het oog op bij voorbeeld de gevallen waarin ouders zijn gescheiden.

De leden van de fractie van Groen Links betwijfelden of de door de regering gehuldigde mening dat eenheid van naam in het gezin in het belang van het kind is, voldoende wordt geschraagd door feiten. Wij zouden, onder verwijzing naar hetgeen hierover reeds in de memorie van toelichting werd vermeld, willen benadrukken dat uit het meergenoemde WODC-rapport naar voren is gekomen dat de bevolking belang hecht aan de eenheid van naam. Tevens is uit de naamswijzigingspraktijk naar voren gekomen dat het bewerkstelligen van eenheid van naam tussen een gescheiden moeder en haar minderjarige kinderen en tussen stiefvaders en stiefkinderen een motief vormt om het verzoek in te dienen.

11. Naamskeuze bij erkenning

Bij het achterwege blijven van naamskeuze door de ouders of geschil tussen hen omtrent de aan het kind te geven naam, wordt thans voorge-

steld door middel van loting vast te stellen welke naam de geslachtsnaam van het kind zal zijn. Dit geldt zowel voor kinderen die staande huwelijk worden geboren, als voor kinderen wier familierechtelijke betrekkingen met beide ouders ontstaan door erkenning. Wij menen met deze regeling te zijn tegemoet gekomen aan de bezwaren die bij de leden van de fracties van het CDA, de PvdA en de VVD leven tegen de oorspronkelijke regeling in het wetsvoorstel inhoudende dat bij ontbreken van keuze in geval van erkenning het kind de geslachtsnaam van de vader verkrijgt, ook als de erkenning uiteindelijk tegen de zin van de moeder door de rechter zou worden bevolen. In dat geval moet overigens volgens de huidige jurisprudentie van de Hoge Raad de weigering van de toestemming door de moeder als misbruik van haar bevoegdheid kunnen worden beschouwd. Met andere woorden: de moeder heeft dan geen goede redenen om haar toestemming te weigeren. Wij hebben er bewust voor gekozen ook bij de erkenning het lot te doen beslissen, indien de vader en de moeder het niet eens zijn over de naamskeuze. Dit komt de gelijke behandeling tussen man en vrouw in dit opzicht ten goede en sluit aan bij de oplossing die in het geval van huwelijk wordt voorgesteld. Deze redenen zijn voor ons doorslaggevend geweest om voor de erkenning niet de weg van de naam van de moeder te kiezen in de gevallen dat er geen keuze wordt gedaan.

De vraag van de leden van de fractie van de PvdA inzake mogelijke strijd van de oorspronkelijke regeling met het beginsel van gelijke behandeling tussen man en vrouw en art. 26 van het BuPo-Verdrag, behoeft ons inziens tengevolge van de wijziging geen nadere behandeling.

Naar aanleiding van de opmerking van de leden van de fractie van de VVD inzake het gebruik van de term «erkenning» in plaats van «aanvaarding van het vaderschap» wijzen wij erop dat vooralsnog is aangesloten bij de bestaande wettelijke terminologie.

De leden van de VVD-fractie vroegen of een kind bij erkenning door een met een andere vrouw gehuwde man ook de naam van de vader krijgt. Opgemerkt zij dat een erkenning door een gehuwde man in beginsel nietig is (artikel 224 lid 1, onder b BW). Naar het oordeel van de Hoge Raad gaat dit ongeclausuleerde erkenningsverbod in het licht van artikel 8, lid 2 EVRM echter te ver (vgl. HR 10 november 1989, NJ 1990, nr. 450). Er moet in concreto een belangenafweging mogelijk zijn, bij voorbeeld tussen enerzijds de belangen van de echtgenote van de man en haar kinderen en anderzijds die van het kind alsmede het gezinsleven van het kind met deze vader. In het hierboven genoemde geval dat de Hoge Raad beslist heeft, viel de belangenafweging in het voordeel van de vader en het kind uit. Uit het huwelijk van de man waren in dat geval geen kinderen geboren en de man was al gescheiden van tafel en bed. Indien de belangenafweging in het voordeel van het kind van de gehuwde man is uitgevallen, zal het kind door naamskeuze ter gelegenheid van de erkenning de naam van de vader kunnen krijgen. Kunnen de moeder en de vader het hieromtrent niet eens worden, dan beslist het lot.

De leden van de fracties van de SGP en de GPV wensten een nadere beschouwing over het vetorecht van de moeder bij erkenning. Een moeder kan op grond van art. 224 lid 1 aanhef en sub d BW de vader toestemming tot erkenning van een kind weigeren. De rechtspraak van de Hoge Raad houdt, mede gelet op artikel 8 EVRM, in dat de moeder haar toestemming niet onder alle omstandigheden kan weigeren. Een weigering wordt niet toelaatbaar geacht als deze slechts kan worden opgevat als misbruik van recht. Daarvan is sprake als de moeder geen enkel te respecteren belang heeft bij haar weigering tot toestemming. Een onder omstandigheden wel te respecteren reden kan zijn gelegen in de naamswijziging die ten gevolge van de erkenning plaatsvindt (zie HR 18-5-1990, NJ 1991, nrs. 374 en 375).

12. Het voeren van elkaars geslachtsnaam

De leden van de VVD-fractie wilden graag nader zien aangeduid hoe zij zich het voeren van de geslachtsnaam van de vrouw door haar echtgenoot moeten voorstellen. Deze zal op gelijke wijze worden gevoerd als thans de vrouw dat doet; de man zal de geslachtsnaam van de vrouw in plaats van de zijne kunnen voeren of aan de eigen geslachtsnaam vooraf kunnen laten gaan, verbonden door een streepje. Inderdaad moet niet de indruk worden gewekt dat er sprake is van een dubbele naam.

Naar aanleiding van hetgeen naar voren werd gebracht door de leden van de fractie van D66 die er veel voor voelden art. 9 te schrappen, zouden wij willen opmerken dat – zij het afnemend – op ruime schaal door vrouwen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om de geslachtsnaam van hun echtgenoot te voeren of aan de eigen naam te doen voorafgaan. Dit rechtvaardigt naar onze mening de handhaving van het genoemde artikel 9. De door ons voorgestelde uitbreiding van artikel 9 scheidt gelijke behandeling van man en vrouw in dit opzicht.

De verwachting dat door mannen wellicht in beperkte mate gebruik zal worden gemaakt van de verruiming – een mening die werd gedeeld door de leden van de GPV-fractie – levert op zichzelf geen grond op om de gelijke behandeling van man en vrouw op dit punt achterwege te laten.

In het kabinetsstandpunt over het advies van de Commissie Kortmann inzake leefvormen (Tweede Kamer, vergaderjaar 1992–1993, 22 700, nr. 3) wordt uitgegaan van de invoering van een registratie bij de burgerlijke stand voor hen die niet kunnen huwen. Artikel 9 zal dan ook gaan gelden voor hen die zich op deze wijze hebben laten registreren. Aan deze registratie worden immers grotendeels de gevolgen van het huwelijk verbonden.

13. Naamrecht en adel

De leden van de CDA-fractie vroegen of de voorgestelde uitzondering, neergelegd in artikel 5, tiende lid, wel verenigbaar is met het VN-verdrag inzake de uitbanning van alle discriminatie van vrouwen. De leden van de PvdA-fractie achtten de uitzondering voor het geval de vader van adel is, op gespannen voet staan met artikel 26 van het BuPo-Verdrag. De leden van de fractie van D66 vonden dat de uitzondering niet paste in het personen- en familierecht en bovendien strijdig zou kunnen zijn met grondwettelijke en internationaal verdragsrechtelijke gelijkheidsbeginselen.

Wij zouden in dit opzicht willen aansluiten bij het antwoord van de Minister van Binnenlandse Zaken naar aanleiding van vragen over de verhouding tussen het adelsrecht en artikel 1 van de Grondwet en internationale verdragen gesteld in het voorlopig verslag bij het wetsvoorstel houdende een regeling inzake de adeldom (Wet op de adeldom) (Tweede Kamer, vergaderjaar 1991–1992, 21 485, nr. 5). In algemene zin moet worden vastgesteld dat er een natuurlijke spanning bestaat tussen de beginselen van gelijke behandeling en non-discriminatie, zoals in de Grondwet en verschillende verdragen is vastgelegd enerzijds en de adeldom anderzijds. Dit betekent evenwel niet dat er bij de adeldom als zodanig sprake is van ongelijke behandeling of van ongeoorloofde discriminatie. De adeldom en de regels van het adelsrecht en de adelsdiploma's zijn verklaarbaar tegen de achtergrond van het verleden en aanvaardbaar gezien de beperkte betekenis die moet worden toegekend aan de rechtsgevolgen van de adeldom. Aanpassing van deze regels aan thans algemene opvattingen zou op een te ingrijpende wijze afbreuk doen aan het wezenlijke, historische karakter van de adeldom en zich niet

verdragen met het uitgangspunt dat de adeldom uitsluitend als historisch instituut gehandhaafd wordt. Uit de jurisprudentie van de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State blijkt dat de regels betreffende de overgang van adeldom geen onderscheid maken dat in het licht van artikel 1 van de Grondwet en artikel 26 van het BuPo-Verdrag als ongeoorloofd moet worden aangemerkt. Evenmin werd strijd aanwezig geacht met de artikelen 8 en 14 EVRM. Deze jurisprudentie betrof de overgang van adeldom in verband met natuurlijke en geadopteerde kinderen. Als in deze gevallen, waar het gaat om het niet-overgaan van de adeldom zelf, al niet kan worden gesproken van het maken van ongeoorloofd onderscheid dan moet worden aangenomen dat, als het niet gaat om het niet-overgaan van de adeldom zelf, maar alleen om het niet toestaan van naamskeuze in verband met adeldom, van het maken van een ongeoorloofd onderscheid niet kan worden gesproken. Anders dan de leden van de PvdA-fractie menen wij dat het goed is over de verhouding naamskeuze en overgang van adeldom in de wet duidelijkheid te scheppen, ook al levert een en ander in de praktijk vast geen problemen op, zoals de leden van deze fractie veronderstellen. Zoals hierboven al is aangegeven zijn wij van oordeel dat het niet toekennen van naamskeuze in geval de vader van adel is geen ongeoorloofd onderscheid oplevert. De rechtvaardiging, waarom de leden van de PvdA-fractie vroegen, is gelegen in het wezenlijke, historische karakter van de adeldom. Aanpassing aan thans algemene opvattingen, zoals die met betrekking tot de naamskeuze, verdraagt zich daarmee niet. Daarmee is – dit in reactie op een uitspraak van de leden van de VVD-fractie – niets gezegd over het al dan niet verkeerd zijn van deze eigentijdse opvattingen. In antwoord op een vraag van de leden van de SGP-fractie merken wij op dat de eigentijdse opvattingen betrekking hebben op de naamskeuze en niet op het overgaan van de adeldom in wettige vrouwelijke lijn.

Het voortbestaan van de thans bestaande regels inzake de overgang van de naam voor de adeldom brengt tevens mee dat thans veel voorkomende combinaties van adellijke titels en namen niet verdwijnen en dat evenmin nieuwe combinaties zouden ontstaan.

Wat betreft de plaats van deze regeling zij, in antwoord op vragen van de leden van de VVD-fractie en die van de fractie van D66, opgemerkt dat het voor de hand ligt om de regeling daar op te nemen waar ook het probleem zich door invoering van de naamskeuze voordoet: in het naamrecht. Verplaatsing van de regeling van de geslachtsnaam voor de adel naar de Wet op de adeldom betekent vanzelfsprekend niet dat daarmee het vermeende probleem van het ongeoorloofde onderscheid zou zijn opgelost.

De leden van de CDA-fractie vroegen verder of de uitzondering voor de adel niet verder gaat dan noodzakelijk daar de uitzondering ook geldt bij erkenning en adoptie waar de adellijke titel niet overgaat. In geval van erkenning speelt de mogelijkheid van opvolgende wettiging een rol, waardoor de adellijke titel wel overgaat. Het effect zou dan zijn dat via erkenning en wettiging dat wordt bereikt wat bedoeld was tegen te gaan, namelijk een proliferatie van adellijke titels en geslachtsnamen, zoals de leden van de PvdA-fractie dit aanduiden in het eindverslag bij de Wet op de adeldom (Tweede Kamer, vergaderjaar 1991–1992, 21 485, nr. 7, p. 3). Er is evenmin een uitzondering voor adoptie gemaakt. De eenheid van naam in het gezin leidt ertoe dat voor alle kinderen dezelfde naam zal gelden. Zou het eerste kind een adoptiefkind zijn, waarvoor de naam van de moeder zou kunnen worden gekozen, en zou het tweede kind vervolgens een eigen wettig kind zijn, dan zou op deze wijze toch de naam van de moeder met de adellijke titel van de vader worden verbonden. Gelet hierop strekt artikel 5, tiende lid, zich ook uit tot de gevallen van adoptie.

De leden van de PvdA-fractie vroegen om een reactie op een brief van Mr. Taets van Amerongen die zich beroept op een koninklijk besluit van 18 december 1815, nr. 46, waaruit zou blijken dat ook de geslachtsnaam als criterium dient voor de overgang van de adeldom. De leden van de SGP-fractie vroegen of er in dit licht nog wel reden is artikel 5, tiende lid, te handhaven. Indien het zo zou zijn dat ook de geslachtsnaam als criterium dient voor overgang van de adeldom, dan zou artikel 5, tiende lid, inderdaad overbodig zijn. De algemene regel voor de overgang van de adeldom is echter dat deze uitsluitend geschiedt via de mannelijke nakomelingen die voldoen aan de criteria van afstamming en wettigheid. Het besluit waarop de heer Taets van Amerongen doelt, regelt aan wie van de in de ridderschappen van de verschillende benoemde personen akte van bewijs dient te worden uitgereikt en aan wie niet; de tekst van een dergelijke akte wordt bij deze memorie gevoegd¹. In die akte staat aangegeven dat overgang van adeldom wordt gebaseerd op wettige afstamming van zijn geslacht en naam. De geslachtsnaam gaat sedert 1810 in beginsel in mannelijke lijn over. Overgang van adeldom in de zin van het besluit van 18 december 1815, nr. 46 op basis van «zijn geslacht en naam», moet dan ook worden geïnterpreteerd in het licht van de reeds sinds 1810 geldende regels inzake de overgang van de naam. Dit betekent dat overgang van adeldom via de vrouwelijke lijn niet op grond van het genoemde besluit tot de mogelijkheden behoort.

14. Overgangsrecht

De leden van de fracties van het CDA en de GPV plaatsten vraagtekens bij de wenselijkheid terugwerkende kracht te verlenen aan de regeling. Zij waren bezorgd dat hierdoor onrust en toename van de werkbelasting van de ambtenaren van de burgerlijke stand zou kunnen ontstaan. Wij zijn van mening dat ook aan ouders die reeds kinderen hebben tot wie zij in familierechtelijke betrekkingen staan, de mogelijkheid dient te worden geboden tot het bepalen van een naamskeuze voor hun kinderen. Wij achten een overgangsregeling derhalve op zijn plaats, met dien verstande dat de door de voormelde leden gevreesde onrust en werktoename voor het ambtelijk apparaat beperkt dienen te zijn. Bijgevolg heeft de regeling een beperkt karakter. Ouders kunnen slechts gedurende een periode van 2 jaar na de inwerkingtreding van de wet de naam van de moeder kiezen, mits wordt voldaan aan een aantal vereisten dat erop is gericht de eenheid van naam binnen het gezin zoveel mogelijk te waarborgen. Wij menen dat op deze wijze recht wordt gedaan aan de keuzebehoefte die ongetwijfeld bij een aantal ouders zal bestaan, terwijl tevens de door de voormelde leden aangevoerde mogelijke nadelige gevolgen in sterke mate worden beperkt.

De leden van de fractie van de GPV wezen er verder op dat, indien ouders gebruik maken van de overgangsregeling, hun kinderen de naamswijziging wellicht als een ingrijpende verandering zullen ervaren. Zij vroegen zich af in hoeverre met de mening van kinderen hieromtrent rekening zal worden gehouden. Men mag ons inziens van ouders verwachten dat als zij een naamskeuze voor hun kinderen zullen doen, deze weloverwogen zal zijn en dat met name het belang en de positie van hun kinderen bij de totstandkoming van hun keuze zwaar zullen wegen. Het lijkt ons dat er op dit punt geen reden tot ongerustheid bestaat.

De leden van de fractie van de PvdA bleken voorstander te zijn van een zeer ruime overgangsregeling. Wij kunnen ons niet verenigen met dit standpunt en menen de leeftijdsgrens van het oudste kind in het gezin op 10 jaar te moeten stellen. Feitelijk ligt de leeftijdsgrens dan bij 12 jaar, nu de overgangsregeling een geldigheidsduur heeft van 2 jaar. Vanaf de leeftijd van 12 jaar is het niet goed denkbaar een naamskeuze tot stand

---

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

te laten komen zonder de mening van het kind daarin te laten meewegen. Indien het leeftijds criterium wordt losgelaten, is er een kans dat een of meer kinderen een andere naam zouden willen kiezen dan de ouders voor de jongere kinderen uit het gezin kiezen. Om complicaties in dit opzicht te voorkomen, is deze beperking aangebracht. Voor kinderen die eerst nadat zij de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt in familierechtelijke betrekkingen tot beide ouders komen te staan ligt de zaak anders. Zij zijn op dat moment de meerderjarigheid al zo dicht genaderd dat het in de rede ligt hen de naamskeuze te laten doen. Dit is al bepaald in artikel 5 lid 3 en 223 lid 2 van het wetsvoorstel. Wij wijzen verder op de te scheppen mogelijkheid voor meerderjarigen tot herziening van de naam die zij als minderjarige hebben gekregen. Deze mogelijkheid zal ook gelden voor kinderen die krachtens het overgangsrecht een andere naam hebben gekregen. Wij menen dat op deze wijze voldoende waarborgen voor de verschillende leeftijdsgroepen zullen worden ingebouwd.

15. Richtlijnen

De leden van de PvdA-fractie merkten op dat te zijner tijd, op basis van het onderhavige wetsvoorstel, ook de Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989 zullen worden aangepast en wensten te vernemen of de aanpassing van de genoemde Richtlijnen wordt ingegeven door de Europese eenwording. Het ligt inderdaad in de bedoeling de Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989 aan te passen in verband met dit wetsvoorstel. Zoals hiervoor reeds werd aangegeven is er geen sprake van een streven naar een eenvormig Europees naamrecht, zodat aanpassing in een Europese context niet aan de orde is. Op het verzoek omtrent informatie over de regelingen in andere Europese landen op het gebied van geslachtsnaamswijziging kunnen wij het volgende mededelen. De te volgen procedure is in de meeste landen het indienen van een verzoekschrift bij de Minister van Justitie. Als grond voor de geslachtsnaamswijziging dient men in België, Duitsland, Frankrijk en Luxemburg niet nader gespecificeerde geldige danwel gewichtige redenen aan te voeren. Andere landen kennen een – soms zeer uitgebreide – opsomming in de wet van de gronden waarop het verzoekschrift moet zijn gebaseerd. Italië kent alleen als grond de belachelijke geslachtsnaam, Griekenland het ondervinden van moeilijkheden door de geslachtsnaam in rechtsbetrekkingen of in het maatschappelijk verkeer. Oostenrijk en Spanje zijn in het bezit van een zeer uitgebreide regeling. De Oostenrijkse wet noemt: een belachelijke, aanstootgevende, moeilijk te schrijven of moeilijk uit te spreken geslachtsnaam, een geslachtsnaam die een buitenlander wenst te wijzigen in verband met zijn inburgering, het te goeder trouw voeren van een geslachtsnaam die men niet bezit, het wijzigen van een geslachtsnaam van een minderjarige in die van zijn verzorger of in die van de persoon die met het gezag over hem is belast en het ondervinden van onaanvaardbare nadelen van economische aard of in de maatschappelijke betrekkingen tengevolge van de geslachtsnaam. Voor Spanje gelden o.a.: omkering van de volgorde van de geslachtsnamen, toevoeging van het voorvoegsel «de» als de aan de vader ontleende geslachtsnaam tevens een gebruikelijke voornaam is, een geslachtsnaam waaruit een onbekende afstamming blijkt, een geslachtsnaam die in strijd is met de wet, handhaving van een geslachtsnaam die een persoon vóór zijn erkenning bezat, aanpassing van de schrijfwijze van vreemde namen aan het Spaans, strijd met de waardigheid, onbetamelijkheid en gevaar van verdwijning van een Spaanse geslachtsnaam. Zweden hanteert een ander uitgangspunt dan de bovenvermelde landen. Naamswijziging is in principe mogelijk, tenzij de verlangde nieuwe geslachtsnaam krachtens de artikelen 12 of 13 van de Zweedse Wet op de Namen niet is toegestaan. Dit is o.a. het geval als

het een dubbele naam betreft, een aanstootgevende of voor de drager mogelijkserwijs tot onaangenaamheden leidende naam, een naam die op grond van samenstelling, uitspraak of schrijfwijze in Zweden niet geschikt is als geslachtsnaam, een algemeen bekende buitenlandse naam, een naam die kan worden verward met een bestaande naam van een andere persoon, een openbaar gebouw of instelling met een commercieel of ideëel karakter, een naam die voorkomt in een literair of artistiek werk dat door auteursrecht wordt beschermd. Het verzoek tot naamswijziging kan slechts worden toegewezen, indien de Patent- en Registratieraad daartoe toestemming verleent.

Verder vroegen deze leden naar de wenselijkheid om een Nederlander die in een ander Europees land woont de mogelijkheid te geven zijn of haar geslachtsnaam te wijzigen in een buitenlandse naam. Wij veronderstellen dat deze leden bedoelen dat naar Nederlands recht wijziging van de geslachtsnaam van een Nederlander in het buitenland mogelijk zou moeten zijn. Het verzoek tot een dergelijke naamswijziging zou dan ook in Nederland moeten worden gedaan. Afgezien hiervan lijkt het ons niet waarschijnlijk dat hieraan veel behoefte bestaat. In het algemeen zal bij langdurig verblijf in het buitenland de achternaam al enigszins gewijzigd worden uitgesproken. Indien een wijziging van nationaliteit wordt verzocht, bestaat ook in een aantal landen de mogelijkheid om de geslachtsnaam aan te passen.

16. Artikelen

De leden van de fractie van de GPV constateerden dat in het wetsvoorstel een wijziging van artikel 7 lid 5 boek 1 BW wordt voorgesteld, in dier voege, dat voortaan ook de gronden voor geslachtsnaamswijziging bij algemene maatregel van bestuur worden vastgesteld. Zij plaatsten een vraagteken bij de wenselijkheid van deze wijziging. Een en ander zou wettelijk geregeld moeten blijven. In het huidige systeem zijn de gronden voor de geslachtsnaamswijziging opgenomen in beleidsregels, de zogenoemde Richtlijnen voor geslachtsnaamswijziging 1989. Deze Richtlijnen zijn vastgesteld bij beschikking van de Staatssecretaris van Justitie. Het ligt in onze bedoeling de gronden voor geslachtsnaamswijziging een sterkere wettelijke basis te geven. Uit dien hoofde is voorgesteld de bedoelde gronden voortaan in een algemene maatregel van bestuur op te nemen.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Wallage